

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Martina Marie Heroldová: *Analýza repertoáru rukopisného kancionálu 18. století neznámé provenience*

K předložené bakalářské práci nemám téměř výtek; její úroveň dalece přesahuje požadavky kladené na bakalářskou práci a s výborným hodnocením by mohla být uznána i jako práce diplomová. Veškeré mé připomínky se týkají jen několika drobností a jsou spíše naznačením alternativních možností. Ve většině případů se ztotožňuji se závěry, k nimž Martina Marie Heroldová ve své analýze dospěla, a nemám k nim ani co doplnit – autorka využila všechny možnosti, které jí pramen skýtal, její práce je zcela vyčerpávající.

Předkládaná bakalářská práce je věnována dosud zcela neznámému rukopisnému kancionálu: dochoval se bez jakýchkoli údajů o zhotoviteli, předešlých vlastnících i místě vzniku (chybí několik počátečních listů včetně titulního i konec kancionálu). Dataci 1748–1749 dovozuje M. Heroldová podle letopočtů uvedených u některých zápisů. Již pouhé zpracování materiálu klade značné nároky nejen tím že se jedná o text rukopisný, ale i rozsahem zkoumaného zpěvníku (830 stran, 278 písní). Autorka celý rukopis zdigitalizovala a vytvořila katalog všech písní, a to včetně jejich zdrojů – mezi prameny dominuje Božanův a Šteyerův kancionál, ale písař měl zřejmě k dispozici i jiná díla, u některých písní se nepodařilo dohledat žádné starší výskyty. Součástí práce je též soupis modliteb a ilustrací.

K rukopisu pochopitelně neexistuje žádná sekundární literatura. Celá bakalářská práce však dokazuje, že se M. Heroldová velmi dobře obeznámila s literaturou věnovanou duchovní písni a kancionálové tvorbě všeobecně, a to nejen z literárněhistorického hlediska. Velmi oceňuji, že svou práci konzultovala s předními českými odborníky na dobový jazyk a pravopis, s kunsthistoriky, paleografy atp.; tyto konzultace výrazně zvyšují kvalitu celé práce. Sama autorka se výborně orientuje jak ve starší české literatuře, tak i v liturgii a teologii, v kodikologii, lingvistice a muzikologii. K interdisciplinaritě směřuje již samotný úvod práce, vzhledem k rozsahu celého textu možná příliš obsírný. Pokud však chápeme analyzovaný kancionál jako exemplum, vzhled do dobové rukopisné hymnografie pomocí jednoho zvoleného příkladu, je taková obsírnost na místě. M. Heroldová se snažila představit rukopis ze všech aspektů, zasadit jej do širokého kontextu, a její práce tak přesahuje rámec pouhé filologické analýzy.

Oceňuji rovněž úvahy o atribuci a místě vzniku kancionálu. Autorka se kloní k variantě, že kancionál nejspíš sepsal venkovský kantor a sám byl jako aktivním uživatelem (s. 49). Díky akcentovanému kultu sv. Linharta a dataci kancionálu do let 1748–1749 nabízí možnost spojit vznik rukopisu s kostelem sv. Linharta v obci Hlavice na Liberecku. Bylo by zajímavé podívat se, kdo zde byl v této době kantorem – pro Čechy bohužel chybí podobná příručka, jako vydal Jan Trojan o kantorech na Moravě a ve Slezsku. Opatrnější bych byla pouze v úvahách o vlivech jezuitského řádu – tzv. píseň sv. Františka Borgiáše, na základě níž autorka tyto úvahy předestírá, se sice zprvu šířila pomocí jezuity rozdávané misijní knížky (*Výborné duchovní cvičení* 1733), v polovině 18. století se však již stala běžným repertoárem bez přímé vazby na jezuitský řád.

Ve srovnání s rukopisy, jež jsem měla k dispozici, obsahuje analyzovaný kancionál nezvykle mnoho paratextů – poznámky o provedení písní, krátké prology, titulní listy jednotlivých oddílů... Mezi jinými rukopisy tak představuje pramen velké výpovědní hodnoty. Zároveň z toho lze usuzovat, že nebyl sepsán pouze pro soukromou potřebu (kantora), ale směřoval k širšímu okruhu uživatelů či se počítalo s jeho děděním

(např. na konkrétním kostelním kůru). Mohlo by to také znamenat, že byl psán na objednávku – v rukopisech, kdy byl pisatel a adresát totožný, nebylo třeba komunikovat pomocí paratextů. Velmi nezvyklá je též přítomnost modliteb, zapsaných mezi písněmi. Modlitby by naopak zařazovaly kancionál spíše do sféry soukromého užití, či alespoň částečně soukromého (?). Podobně strukturovaný kancionál znám pouze jeden, a sice zpěvník ze Zvěstova cca z téže doby. Analogie se *Zvěstovským kancionálem* se nabízí i v případě ilustrací – jiné rukopisné kancionály se obvykle omezují na zdobené iniciály či titulních listů. Rozsáhlé celostránkové výjevy možná naznačují další zdroj, jímž se mohl autor kancionálu inspirovat: drobnou devoční grafiku, resp. kramářskou produkci.

Sama autorka naznačuje možnost pátrat po předlohách písní také v kramářských tiscích (s. 81); není pochyb, že mnohé z písní, u nichž se jí nepodařilo identifikovat starší výskyty, lze nalézt právě v této tvorbě. Dokladem je už jen fakt, že velkou část těchto „nových“ písní tvoří písně mariánské, tedy typický repertoár kramářských tisků. Doplnila bych k tomu ještě obecněji poutnickou produkci (k identifikaci některých písní by mohla pomoci např. nově vydaná edice *Horo krásná, spanilá!* Jana Malury a Jakuba Ivánka) a samozřejmě produkci rukopisnou – některé písně, u nichž M. Heroldová nedohledala žádné prameny, znám z dobových rukopisů. Toto vše jsou však již úkoly dalece přesahující rámec bakalářské práce.

Na závěr bych ještě chtěla ocenit výjimečně vyzrálý jazyk práce. Vyzrálý jednak po stránce odborné, jednak i velmi stylově pěkný a čtivý – opět převyšující úroveň průměrných bakalářských prací.

Jak jsem uvedla již na začátku posudku, k bakalářské práci Martiny Marie Heroldové nemám téměř žádných výtek, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

Ve Velimi dne 26. 12. 2019

Kateřina Smyčková